Год II | Серада, 11 студня 1922 г. | № 6 (15)

РАНІЦА

штодзенная, грамадзкая, палітычная і літэратурная газэта

АДРЭС РЭДАКЦЫІ і КАНТОРЫ:
Вільня, Вострабрамская № 4, „Hotel Szlachecki“ пак. № 2.
Рэдакцыя адчынена што дня, апрача сьвят, ад 11 да 1 і ад 5 да 7 гадз.

Цана нумару 20 марак.
Падпіска на 1 мес. . . 400 марак.
З перасылкай 1 „ . . 500 „
За граніцай ў два разы даражэй.

ЦАНА АБВЕСТАК:
За адзін радок звычайнага друку на 1 стр.—60 м.
ў тэксьце . . . . 75 м.
за тэкстам . . . . 40 м.
Для шукаючых працы на 10 прац. таней.

Вільня, 11 *Студня 1922 г.*

Не пасьпелі бальшавікі ліквідаваць паўстаньня на Украіне і Кубані, як паўстаў народ ў Карэліі, пачаліся бунты на Дальнім Усходзе, ў Заходняй Сыбіры і ў самым цэнтру Расеі — у Тамбоўскай, Саратаўскай і Царыцынскай губэрнях. Адным словам, уся Саўдэпія зрабілася тэатрам ваеннай акцыі з некалькімі ўнутранімі фронтамі.

Пан Троцкі не пасьпевае ліквідаваць адзін баевы фронт, як з'яўляецца другі, трэці і так да безканечнасьці...

І гэта робіцца ў той час, калі на ўсясьветнай канфэрэнцыі ў Каннах пастаўлена пытаньне аб прызнаньні савецкай уласьці ў Саўдэпіі, пытаньне цесна зьвязанае з сусьветным палітычна - эканамічным жыцьцём.

Дык няўжо-ж гэтыя народныя бунты, бязпрарыўная крывавая, ня гледзячы на рэпрэсыі і казьні, барацьба народа з савецкай уладай служыць для Лейд-Джорджа і іншых вяршыцеляў судзьбы міра наглядным даказацельствам, што палепшаньне палітычна-эканамічнага жыцьця немажэбна, пакуль істнуюць савецкія ўрады.

І калі ўсе гаспадарствы прызнаюць справядлівасьць гэтага пагляду, калі палітыкі ўсяго міра прыдуць да згоды на конта расейскага пытаньня—уласьць саветаў зьнікне надоўга з гарызонту чалавечага жыцьця.

Тады асвабаджэньне нашых братоў—беларусаў з пад іга маскоўшчыны будзе пытаньнем навет не дня, а аднэй гадзіны, бо Савецкая Беларусь штучна трымаючаяся, пры дапамозе маскоўскіх штыкоў, ня мае жаднага фундамэнту для свайго істнаваньня.

ТЭЛЕГРАМЫ.

ХАРКАЎ 10. І. (А. В.). Як выясьняе газэта „Пралетары“ літоўцы не лічацца на Украіне чужаземцамі, і праз гэта ня могуць падлежаць дэкрэту аб звальненьні чужаземцаў з арміі.

На падставе ўмовы Літоўска-Украінскай, літоўцы могуць зьвярнуцца на сваю бацькаўшчыну толькі за згодай на гэта збоку Літоўскага прадстаўніка на Украіне. Апроч гэтага сябры камуністычнай партыі мусяць мець пазваленьне, на выезд з Украіны, ад партыі.

МАСКВА 10. І. (А. В.). Транспартны крызыс у Сыбіры дашоў да катастрофы. Вывязеньне ў Цэнтральную Расею збожжа застанавілася.

МАСКВА 10. І. (А. В.). Вайсковые дэлегаты на савецкім з'ездзе прынялі пастанову аб мабілізацыі камуністаў, радзіўшыхся ў 1899—1900 гадох. Гэта робіцца дзеля таго, каб усіліць чырвоную армію элемэнтамі камуністычнымі.

МАСКВА 10. І. (А. В.). Радэк у надрукаваным у „Праўдзе“ артыкуле сьведчыць, што ангельскі урад узамен за прызнаньне Саветаў de jure, жадае атрымаць права на эксплаатацыю усіх зялезных дарог і расейскіх портаў аж да часу адбудовы гаспадаркі ў цэлях гарантыі выплаты даўгоў Расеі.

РЫГА 10. І. (А. В.). Пасол Мікша засьведчыў, што па прыездзе ў Рыгу польскага пасла Едко, настаў час палепшэньня стасункаў польска-латвійскіх. Есьць надзея аб завязаньні стасункаў эканамічных паміж Польшчай і Латвіей.

Да выбараў у Сойм.

„Gazeta Krajowa“ паведамляе, што эндэкі правелі у сойм ад 35 да 40 дэпутатаў з 107. Левіца (Odrodzenie, P. P. S. z Pol. Str. Lud.) будзе мець у будучым сойме 30—35 мандатаў.

* * *

У горадзе Вільне лік выбаршчыкаў 79.350 з іх галасавала 43.490 (55 проц.). За 1 выбарны сьпісак (ласнікі дамоў) галасавала 257, за 2 (партыя безпартыйных)—1879, за 3 (эндэкі)—33.276. за 4 (Odrodzenie)—356, за 5 (P. P. S.)—5216 і за 6 (Demokraci)—2508.

* * *

У Ашмяне, згодна першаму падшчоту „Rady Ludowej“ атрымаюць 7 мандатаў, P. C. L.—2 манд., P. C. K. W. —2 канд.

* * *

У павеце Віленскім галасавала 70 проц. Найбалей галасоў атрымалі „Radu Ludowe“, потым P. S. L., P. C. K. W. і „Odrodzenie“.

* * *

У павеце Троцкім найбалей галасоў падана за P. S. L.

* * *

У павеце Ашмянскім галасавала балей як 60 проц. Найбалей галасоў падана за „Rady Ludowe“.

* * *

У павеце Лідскім найбалей галасоў атрымала P. C. K. W.

* * *

У павеце Васілiскім найбалей галасоў падана за дэмакратаў.

* * *

У павеце Сьвенцянскім найбалей галасоў падано за „Rady Ludowe“, потым за „Odrodzenie“.

* * *

Па атрыманым весткам беларусы галасавалі паўсюды, літоўцы галасавалі ў Эйшышках і Сьвенцянах, не галасавалі ў Алькеніках і Аранах.

* * *

У павеце Браслаўскім галасавала ад 60 да 80 проц.

Пытаньне аб Срадковай Літве.

„Kur. Por.“ надрукаваў такую заяву: „Пасьля выбараў, склікаены ў Вільні Сойм, вышле дэлегацыю для зносін з Варшаўскім Соймам на конта формы далучэньня Срадковай Літвы да Польшчы.

Усе саабшчэньня, ацтрыманыя міністэрствам загранічных справаў з' за граніцы паказываюць на тое, што найбалей прыемным, з'яўляецца далучэньне Сродковай Літвы на прынцыпе аўтаноміі.

На гэтую плятформу Французкі Урад дае сваю згоду. Іншыя пастановы віленскага пытаньня вызавуць пратэст з боку членаў Лігі Нацыі.

Не гледзячы на тое, што віленскія жыды адмовіліся ад учасьця ў выбарах у Віленскі Сойм, усё-ж трэба чакаць, што яны зробяць дэклярацыю, у якой выскажуцца за далучэньне Вільні да Польшчы.

Рэдакцыя газэты просіць п. падпісчыкаў высылаць у пару грошы за газэту. Калі грошы ня будуць адтрымывацца, то высылка газэты будзе затрымана.

Кнтора газэты „Раніца“ паведамляе, што магазынам выпісываючым газэту дзеля прадажы, кантора будзе рабіць 30 проц. уступкі.

Весткі з Варшавы.

(Па тэлеграфу)

Чычерын сьцьвердзіў, што ў Польска-расейскіх адносінах наступіла фаза нармальных добра-суседзкіх стасункаў.

У Варшаву на некалькі днёў прыбыў, па службовым справам, старшыня польскай рэпатрыацыйнай камісыі п. Эдвард Залескі.

Паседжэньне Рады міністраў 9 студня было пасьвяшчано справам загранічнай палітыкі і справе Віленшчыны, ў зьвязку з прыездам у Варшаву польскага пасла ў Парыжу п. Замойскага.

Начальнік Панства п. Пілсудскі, па слабасьці свайго здароўя ня мог выехаць у Вільню, каб прыняць учасьце ў галасаваньні ў Сойм.

9 студня Начальнік Панства ўстаў з ложка.

Генэрал Жэлігоўскі 9 студня зрабіў афіцыяльны візыт францускаму паслу п. Панфье, а так сама і міністру загранічных справаў п. Скірмунту.

Палескія Успаміны.

(Маленькія абразкі)

1. Старая грэбля.

Сумна выглядае старая грэбля. Парасла яна травой вялікай, між гнілога бярвеньня тырчыць сітняк, таго і глядзі, каб дзе ня ўсунуць нагі ў чорнае вязкае балота.

Ціха, вечар надходзіў. Галякі ўсё часьцей і часьцей праляталі з сумным крыкам над намі... Цямнеў лес, змоўклі птушкі адна за аднэй. Хутка прыйдзе ночка на зямлю, будзе цёмна ў лесе... Таемныя казкі зашапочуць галіны, заплача дзесь сава, зашапаціць сітняк на краёх грэблі, а мы будзем ісьці усё далей, далей.

А калі узыйдзе месяц на неба, асьвеце ціхім прыемным сьветам грэблю, цудоўна будзе выглядаць заснуўшы лес.

Будзе здавацца, што шмат страхаў хаваецца сярод яго. Будзе страшна ўваходзіць у яго гушчар.

Але дзе там! Ці страшна сярод таго, хто захаваў гэтулькі добрых успамінаў аб роднай старонцы!?

Ці-ж страшна сярод цёмнай, нявedамай, забытай грэблі, калі на ёй шмат гадоў назад мо прыходзілі байцы за долю лепшую, за родны край...

Гэй, птушкі вольныя, ня сумуйце, што будзе зараначка.

Ня сумуй і стары лес! Сонцэ узыйдзе! Узыйдзе над лесам, над грэбляй! Асьвеце шлях наш далёкі!

Па ім мы пайдзем сьмела, горда! Гэй, ня сумуйце!

Хоць ідзем старою грэбляй, але вядзе яна да згоды, да старых заветных магіл!

Вядзе яна нас туды, дзе захаваны нашае волі штандар!

Мы ішлі далей.

2. Старыя курганы.

Дык вось яны старыя курганы! Пад цяжарам зямлі сьпяць вечным сном нашыя прадзеды за лепшую долю Бацькаўшчыны мілай!

Ніхто ня прыйдзе прыбраць краскамі іх магілы, ніхто ня паставіў ім сьвятога Крыжа!

Толькі лес шуміць над іх курганамі, толькі птушкі пяюць над імі. Толькі ветрык плача часам сярод галін і шапоча пра іх адвагу і сьмерць, цёмны, стары лес.

Дык адпачывайце сном вечнасьці слаўныя прадзеды!

Адпачывайце спакойна даражэнькія мае! Ужо скора завет ваш прыдуць спаўняць праўнукі вашыя.

Ужо хутка зварухаецца ад краю да краю наш брат—беларус!

Ужо хутка зьбярэцца на сход вялікі вось сюды, на вашыя магілы!

Ці чуеце вы, як плачу я тутака над вамі, ці чуеце як плача ўвесь наш народ.

Дык сьпіце-ж прадзеды старых добрых дзён нашае старонкі! Сьпіце спакойна.

Сон ваш пільнуе цёмны лес! Пад шум яго галін спакойна сьпіце, прадзеды.

Вось чую кліч ужо ідзе.. Гэта на сход кліча цёмны лес.. Мы хутка прыйдзем сюды грамадой і пайдзем даць клятву адзін аднаму, што будзем біцца да канца, пакуль ня звольнім старонкі свае ад зьдзеку і чужацкае нявалы.

Гэту клятву дадзём мы ўсей грамадой над магілай яго! Яго старога байца за родную старонку — Касінскага Атамана.

3. Магіла Касінскага.

Мы бадзяліся сярод курганоў. Але вось Караба застанавіўся ля аднаго кургана на якім быў вялікі камень.

— „Вось тутака, сказаў ён, пахаваны наш бацька Касінскі..."

Мы ўсе тры зьнялі шапкі.

Ціха было наўкола. Лес шумеў, сьвяціў месяц, гарэлі зоркі на небе...

Сум нейкі апанаваў мяне, і сьлёзы самі сабой каціліся з маіх вачоў...

Дык вось, дзе ляжыш ты, бацька Касінскі, вось, дзе косьці твае ляжаць!

Сьпі баец, наш родны! Сьпі: хай душа твая ў раі разам з Богам глядзіць на нас цяпер з сірот з высокага неба!

Хай няма цябе ўжо на сьвеце, але захаваўся сярод цёмных лясоў, твой завет народу нашаму...

Сьпі бацька Касінскі, пад ціхі гоман хваль Случы!

Ад берагоў Лані да берагоў Случы і далей чуўся голас твой магутны...

Зваў на барацьбу, ты, людзей за старонку родную, за родны край!

Сьпі спакойна, глядзяць зоркі з неба, сьвеце месяц. Шуміць ціха лес нам пра тое, што запаведаў ты нам...

Завет твой помнім! Сьпі спакойна!

Ціха шапоча лес казкі пра адвагу і гонар байцоў, пра лепшую долю старонкі роднай, пра шчасьце былых дзён, пра нядолю і гора нашых дзён...

Шумі магучы лес! Шумі так, каб шум твой учулі ўсе! Хай зьбяруцца хутчэй на сход вялікі... Будзем спраўляць памінкі, будзем памінаць байцоў...

Іскрава сьвецяць зоркі, гамоняць хвалі рэчкі з сітняком... Ціха плача лес па байцох.

Дзяргач.

Навіны у тры радкі.

У Саўдэпіі галадоўка узрастае. Напрыклад, у Царыцынскай губ. жыхары гінуць ад голада тысячамі, маткі забіваюць сваіх дзяцей. У Екатэрынаслаўскай губ. зарэгістравана 141.000 галодных дзяцей.

* * *

Цаны ў Савецкай Беларусі стаяць гэткія: 1 ф. хлеба каштуе 2500 руб., сланіна 30.000 р. сав., келбасы 20 т.. масла 35 т., солі 2500 р., 1 п. жыта 50 т., бульба 40 т., адна следзь 6 т., пара ботаў 500 т., конь 7 міл., карова 4 міл., 1 п. сена 30 т.

* * *

У Саўдэпіі ў хуткім часе мае быць выпушчана новая валюта, курс якой будзе устаноўлены: адзін новы рубль— 10 тыс. старых.

* * *

На польска-украінскай граніцы забралася шмат рээмігрантаў, якія знаходзяцца ў самых кепскіх варунках жыцьця. Сярод рээмігрантаў пануе тыфус і іншые хваробы.

* * *

У Коўне арыштованы міністр загранічных спраў Пурыцкіс, якому ставяць у віну прыхільнасьць да Польшчы.

Мейсцэ міністра загр. спраў заняў Юргуціс.

* * *

З Коўны паведамляюць, што мейсцэ прэзыдэнта міністраў заняў барон Шылінг, бышы раней інтэрнаваным ў Вільні.

* * *

У Коўне, газэта „Lietuwas Balsas" за крытыку курса новай палітыкі Літоўскага ураду, спынена. Выступаўшым у прэсе проці Літоўскага Ураду Вальдэмарсу і Тубэлісу прыказана выехаць з Коўны.

ХРОНІКА.

Праезд генэрала Балаховіча.

10 грудня праз Вільню праехаў Беларускі Генэрал Булак-Балаховіч разам з сваім братам, пасля галасаваньня у Віленскі Сойм з Браслаўскага павету Відзкай гміны, вокругу Мэйштанскага.

Шмат злых языкоў, асабліва прыхільных Лейбе Троцкаму, брэхалі, што Бацька Булак-Балаховіч маскаль з Пскова, а тым часам бачым заўсім другое: Ен едзе, як шчыры і праўдзівы сын сваей старонкі галасаваць у Сойм на сваю Бацькаўшчыну.

Папраўка.

Нататка ў ўчарашнім нумары „Раніцы" у хроніцы аб тым, што Начальнік Панства п. Пілсудскі прыезжаў у Вільню, каб падаць свой голас, няверная. П. Пілсудскі ня выезжаў з Варшавы і ў Вільні ня быў.

КАРЭСПАДЭНЦЫІ.

М. Альшаны.

(Ашмянскага павету)

Прэдвыбарная завіруха закінула мяне ў гэты здаецца забыты і Богам і людзьмі куток Ашмянскага павету. Але ня запомнілі гэты куток у гэты момент. Адзін за другім пачалі прыезжаць туды інструктары па выбарам у Віленскі Сойм На Рынку, што ляжыць сярод мястэчка адбываліся што дзень самыя гарачыя мітынгі і праўду сказаць, паны агітатары рады людовай не шкадавалі ні якіх сродкаў, каб праканаць люднасьць, што яны і ёсьць савет і мэта жыцьця сяляніна. Гэтые агітатары нават падбутывалі і бяз таго зьбітага з панталыку: сяляніна на кулачны бой. Як кажуць быў моцна зьбіты „эндэцкі агітарар." Але дзіўна усеж, што усе агітатары польскіх партый, ня глядзячы на мардабой, памеж сабе згаварыліся такі у аднэй мэце — гэта агітаваць проць беларусаў.

Якімі толькі тэрмінамі яны ня абзывалі беларускіх інструктароў: і бальшавіцкімі агентамі і літоўскімі, і жыдоўскімі наймітамі і г. д.

Вельмі дзіўна, вельмі, гэта дзіўна нам беларусам, якія маюць адзін агульны шлях—шлях братней лучнасьці с Польскім народам.

Вёска Чуркі.

(Ашмянскага павету, Альшанскае гміны)

Увесь час да нас гэтымі днямі прыезжалі інструктары па выбарам і вялі агітацыю кожны за сваю партыю. Але гэта добра, але ось нам цікава, чаму ўсе агітатары польскіх партый агітавалі проць беларусаў? Чаму гэта так рабілася і робіцца? Няўжо няма сярод лідараў гэтых польскіх партый, якія да нас насылалі сваіх агітатараў, лепшае думкі аб беларусох? Чаму іхнія агітатары ўвесь час стараліся даказаць, што нас няма нават і на сьвеце?

Не, мае паны, Мы есьць! і будзем істнаваць і ня вам нас адучыць ад любасьці да сваей Бацькаўшчыны і да сваей мовы. Мы цьвёрда глядзім на сваю будучыну, хоць вы і стараецеся нам даказаць праз сваіх агітатараў, што нас няма на сьвеце. Памятайце, што мы есьць і істнаваць будзем!

Сялянін.

Стэнаграма З'езду Заходняй Беларусі

(Глядзі з 1 да 14 № „Раніцы".)

Зялкоўскі (Ад бэзпартыйных). Мы сабраліся на гэты свабодны з'езд, каб выказаць свае ўсялякія недахваты, свае жаданьні, свае патрэбы, і каб аб усім гэтым голасна сказаць Польскаму Ураду. Мы аб'еднаўшыся аднолькавымі думкамі і заданьнямі тутака маем права і магчымасьць дабівацца сваіх чалавечных, грамадзянскіх і нацыянальных правоў. Але нам нельга забывацца і аб нашых родных з крыві і косьці, але „загранічных", братох беларусах, каторыя стогнуць пад бальшавіцкім крывавым царствам. Тамака нашы браты ня толькі нямогуць сабрацца на вольны З'езд, але яны, церпячы зьдзек камуністаў, нават плакаць ня маюць права, бо тамака, як той казаў, „б'юць і плакаць недаюць". (Воплескі). Нам, цяпер тутака сабраным, трэба крыкнуць, голасна крыкнуць, каб увесь сьвет пачуў, і ў Лёндыне і ў Парыжы і ў Вашынгтоне, і ўсюды, што мы беларусы—адна сямья, што ня можа быць ніякіх „загранічных беларусаў"! Трэба дабівацца, каб вырваць нашу часьць Беларусі з кашюроў маскоўскіх кравапіўцаў (Вокляскі).

Тутака, так сама мы маем за шмат ворагаў, якія хочуць нас пасварыць, разьбіць нашы сілы і зьвясьці з дарогі творчай працы над адбудовай сваей Бацькаўшчыны. Ад імя нашых „загранічных" братоў — клічу вас: — Кіньце сваркі і звадкі! Бярэцеся да працы! У сімі сіламі, ўсімі спосабамі старайцеся вызваліць вашых братоў з бальшавіцкай няволі! Ня верце ворагам вашым, што хочуць толькі вас у гэтым напрамку аслабіць, разьбіць вашы сілы! (Вокляскі).

Абрамчык: Браты Беларусы! Мы тутака яшчэ не ўспамянулі аб самым страшным, аб самым цяжкім, што засталося нам у спадчыну ад усіх гасьцейнаезднікаў, якія пабывалі ў нас за апошнія гады. Апошні раз, калі былі ў нас бальшавікі — яны да шчэнту зруйнавалі нашу старонку: забіралі і гналі з сабою нашых братоў, нашы коні, нашы падводы; не ўважалі на тое, што ў каго апошняя кароўка, ці авечка — забіралі і рэзалі яе на мяса для чырвонаармейцаў, а сена салому і ўсякі другі корм да астатку забіралі і вывозілі; забіралі што да зярнятка жыта, гарох і ўсякую збажвёну; аўсы паспашвалі і падратавалі яшчэ на пні і кінулі нас без ўсяго.

Нямаючы ні коніка ні калёс, сяктак скасілі і пажалі мы свае астаткі пасеваў, на плечах сьцягвалі снапы, кошыкамі зносілі бульбу. Прышлі польскія войскі й зноў забралі усё і яшчэ палкамі білі. Што удалося па лясох схаваць 49 канёў—і тыя забралі...

Вось, тутака на зьезьдзі мы павінны усё гэта абгаварыць і як тутака нам некаторыя радзюць, што ад Варшавы наша доля залежыць — дык трэба пасляць туды сваіх людзей, мо й праўда наша Матка—Беларусь там недзе ў хлеўчыку сядзіць запёртая... (гучныя вокляскі).

Трэба пасляць у Варшаву людзей—дэлегатаў, каб яны аб усім гэтым давялі да ведама выжэйшых уладаў, каб тамака ведалі, якія самаўпраўныя бязчынствы робяцца у нас па мяйсцох. Але калі будзем цасылаць людзей у Варшаву — дык трэба, пасылаць людзей паважных і супраўды дбаючых аб нашай горкай долі сялян-беларусаў, а не маладых вярціхвостаў, каторыя ці ты іх пашлі ў Варшаву, ці ў другоя мейсца дык яны будуць больш глядзець паненак як на справу нашай роднай Маткі — Беларусі (гучныя воплескі).

Мы сяляне-беларусы пацярпелі вялікія страты ў нашай і без таго беднай гаспадарцы і трэба дамагацца, каб гэтыя страты нам былі аплачаны. (Воплескі).

(Далей будзе).

Рэдактар-Выдавец: Вацлаў Адамовіч

Друкарня „Друк" Субач 2.